

V.

Описахъ пловдивската тъмница, както отпослѣ я познахъ. Оня часъ, когато отъ прозореца на кауша азъ ѝ гледахъ двора, нѣмахъ нито възможността, нито нуждното спокойствие на ума, за да я изуча подробно. Азъ за пръвъ пжтъ гледахъ сцената на страданията на многобройни наши сънародници. Колко трагедии бѣ видѣлъ тоя дворъ! И колко още имаше да види! И мене се свиваше сърцето, като помислѣхъ, че съ прѣмѣшването си въ тая стая, азъ щѣхъ да бжда прѣзъ тия прозорци всѣкидневенъ зритель на тия трагедии.

Но само зритель ли? Не бѣхъ ли прѣдопрѣдѣленъ и азъ да стана скоро единъ скроменъ актьоръ въ сжщата драма? Не съ тая прѣизподня цѣлъ ли бѣха ме турили въ тая стая, при тия издайници?

И азъ взехъ да мисля, колко малко нѣщо се изискваше, за да сподѣля и азъ сждбата на другаритѣ, които лежеха подъ насъ, да бжда сжденъ и осжденъ и азъ като тѣхъ. Една неблагоразумна дума, една състрадателна въздишка или сълза, при нѣкое потресаеще зрѣлище, едно подозрително мълчание, и ето ти улики, достатѣчни, за да те обѣсятъ. За такива клеветници и за подобни сждии и състраданието е грѣхъ, и мълчанието е прѣстѣпление. И на умъ ми идѣха думитѣ на оня духовитъ затворникъ прѣзъ врѣмето на френската революция, който, попитанъ, какво мислѣше, отговорилъ съ горчива подигравка: „Какво мисля ли? Азъ едва едѣмъ да мълча!“

Па най-послѣ, ако моето погубване бѣше рѣшено, прѣдателитѣ нѣмаха нужда нито отъ моитѣ думи, нито отъ моето състрадание, нито отъ моето мълчание. Тамъ трѣбваше само едно малко усилие на въображението, една дребна измислица, една тѹна бѣда, и азъ бѣхъ осжденъ. Свидѣтелството на двама лъжци не стигаше ли да се обѣси единъ невиненъ?

Внезапно, додѣто азъ бѣхъ потъналъ въ тия мисли, шпионитѣ влѣзоха въ стаята ни. Тѣ се връщаха отъ военния сждъ, заседанието на който бѣ се свършило. И помежду тѣхъ азъ възмутенъ съгледахъ единъ мой бившъ съученикъ отъ пловдивското училище, когото азъ до тогава